

RECENZJE

U. HOCHSPRUNG, U. JOGER, R. KOSMA, F.J. KRÜGER, E. SCHINDLER, V. WILDE & H. ZELLMER – Es begann am Heeseberg... Stromatolithe und der Ursprung des Lebens. Pfeil, Dr. Friedrich, Muenchen, 2011, 61 str.

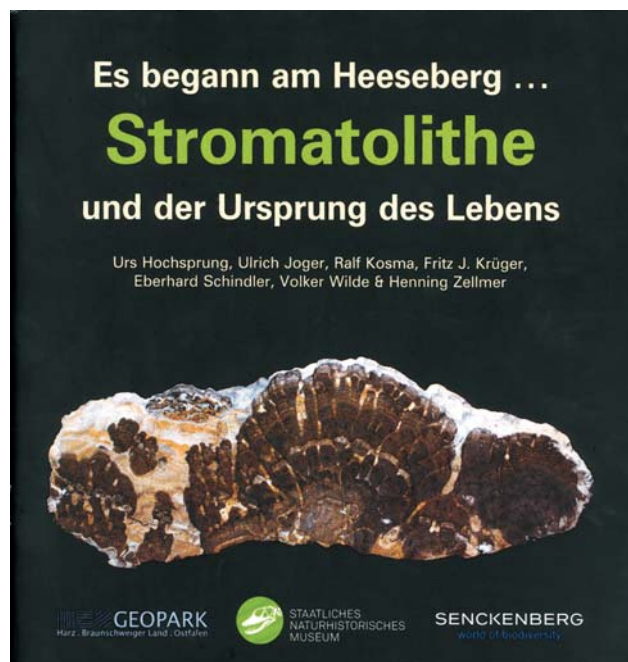
W 2011 r. Muzeum Przyrodnicze w Brunzwicku przygotowało tematyczną ekspozycję poświęconą stromatolitom. Miejsce wystawy wybrano nieprzypadkowo, ponieważ Brunzwick leży w północnej części przedpola gór Harz (Harzvorland), tj. w regionie, gdzie po raz pierwszy wyróżniono i zdefiniowano szczególną odmianę skał osadowych określoną terminem „stromatolit”. Dokonał tego Ernst Kalkowsky (patrz dolna rycina z prawej strony) – profesor geologii Uniwersytetu w Jenie – który w 1908 r. opublikował znane dzieło pt. „Oolith und Stromatolith im nord-deutschen Buntsandstein” (Z. Deutsch. Geol. Ges., 60: 68–125). Do tego nawiązuje też tytuł omawianej publikacji, który w polskim tłumaczeniu brzmi „Zaczęło się w Hesseberg... Stromatolity a powstanie życia”. Od czasów Kalkowskiego badania stromatolitów rozwinęły się na taką skalę, że studia nad nimi można uznać za specjalną gałąź zarówno sedimentologii, jak i paleontologii. Dowodzą tego m.in. także zbiory struktur stromatolitowych (i ziarn obleczonych) prezentowane na wspomnianej wystawie, obejmujące okazy z całego świata i reprezentujące formy od prekambryjskich po współczesne.

Przy okazji ekspozycji wydano książkę, w której mimo niewielkiej objętości w bardzo przystępny (ale nie trywialny!) sposób omówiono różne zagadnienia związane z genezą stromatolitów. Kilka pierwszych rozdziałów poświęcono mechanizmom formowania się stromatolitów, szczególnie w kontekście ich znaczenia dla ewolucji świata organicznego. Następne rozdziały stanowią chronologiczny przegląd struktur stromatolitowych obejmujących formy z archaiku Australii, proterozoiku południowej Afryki, USA (Minnesota), Chin i Rosji. Stromatolity paleozoiczne reprezentowane są przez okazy kambryjskie z USA (Kalifornia i stan Nowy Jork) i Australii, dewońskie z Niemiec (Nadrenia Północna-Westfalia), karbońskie i permskie z Austrii, USA (Wyoming), Australii i Niemiec (Palatynat).

Wśród mezozoicznych stromatolitów szczególną uwagę poświęcono stromatolitom dolnotriasowym, czyli tym, które badał Kalkowsky. Oprócz typowego opisu ich genezy, rekonstrukcji paleośrodowiska, podania cech mikrofacjalnych itp. poruszono także problem historii ich badań, znaczenia w historii kulturalnej regionu Harzu, a także wykorzystania stromatolitów jako materiału budowlanego. Okazuje się, że odwrócone kopuły stromatolitowe były w tym rejonie używane do celów sakralnych jako chrzcielnice i kropielnice, a większe okazy wykorzystywano też jako poidła dla zwierząt domowych. Dziś zaś biohermy stromatolitowe często stanowią ozdobę skwerów, fontann i ogródków skalnych tej części Dolnej Saksonii.

Młodsze stromatolity reprezentowane są przez jurajskie okazy z Niemiec, a także wielką kolekcję górnokredowych form z Boliwii. Zbiór uzupełniają stromatolity kenozoiczne z przewagą form słodkowodnych – m.in. mioceńskich z maaru krateru Ries w Bawarii, oligoceńskich z południowej Francji i z eocenu Wyoming. Nie zabrakło też oczywście stromatolitów z Shark Bay w zachodniej Australii.

Omawiana publikacja jest ilustrowana pięknymi fotografiami stromatolitów, którym towarzyszą zwięzłe, acz wyczer-

pujące opisy. Książka warta jest polecenia zarówno studentom, jak i doświadczonym „stromatofilom”, tym bardziej że jej cena (8 euro) jest bardzo przystępna.

Joachim Szulc